

Петряев Олексій Олександрович, канд. екон. наук, доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця, e-mail: dozchent@rambler.ru, тел. 066-89-29-499, м. Харків, вул. Ак. Павлова, б. 140-в, кв. 60, дискусійна група: Економічна політика України в умовах децентралізації влади та управління.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сьогодні Україна знаходиться в дуже скрутному економічному та політичному становищі. Однією з причин цього є неефективність існуючої адміністративної системи державного управління та адміністративно-територіального устрою. Реформування країни потребує суттєвих змін, які повинні бути спрямовані на створення відкритої політичної системи, а також розвитку громадянського суспільства. Основою реформування має стати децентралізація державного управління у напрямі перерозподілу повноважень між гілками влади, зміни у відносинах між громадянами і владою.

Проблема децентралізації влади в Україні на сьогоднішній день залишається актуальною. Існуюча система державотворення занадто сконцентрувала управління в центрі, не вистачає ресурсів і, відповідно, функціонування виконавчої влади на місцях є не досить динамічним, спостерігаються суперечності між місцевими органами влади, і, як результат – відчуженість людей від неї. Осмислення процесу децентралізації в системі державного управління спирається на положення теорії та історії державного управління, наукові підходи до дослідження проблем децентралізації таких вітчизняних і зарубіжних учених, як: І. П. Бутко, Я. Гонціаж, В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, Ж. Литвак, Т. Вюртенбергер, Д. Гібсон, Б. Гурне, Ж-Ф. Девемі, В. І. Луговий, П. І. Надолішній, В. М. Вакуленко, І. Ф. Надольний.

В теорії та практиці державного управління розрізняють дві форми децентралізації. Перша являє собою демократичну децентралізацію, коли

йдеться про делегування частини державної виконавчої влади на рівень відповідних територіальних громад та їх органів. Ця форма існує у Великій Британії, Канаді, Австралії тощо, її прийнято називати англосаксонським типом місцевого самоврядування.

Суть другого типу місцевого самоврядування полягає в адміністративній децентралізації, тобто створення на місцях спеціальних урядових органів (місцевих державних адміністрацій, префектур тощо), які становлять т. з. виконавчу вертикаль. Цей тип існує в поєднанні з класичним у Франції, Італії та інших державах. Таке поєднання форм місцевого самоврядування отримало назву французького або континентального типу [1].

Процес децентралізації має різноманітні форми та охоплює різні сфери. Стандартної моделі децентралізації не існує. Процеси та процедури відрізняються один від одного та залежать від основних цілей та завдань, а також організаційної структури й механізмів реалізації. Форми децентралізації залежать від методів її реалізації. Виділяють політичну, адміністративну, економічну, територіально-просторову форми [2]. Вони мають різні комбінації у різних країнах, всередині країни і навіть всередині окремого сектору. Децентралізація може призвести до більш креативних, інноваційних та ефективних програм, дозволяючи собі місцеве експериментування. Вона може зміцнити політичну стабільність та національну єдність, надаючи можливість громадянам краще контролювати державні програми на місцевому рівні [3, с.8]

В Україні децентралізації ґрунтується на інституціональних змінах, що передбачають, зокрема:

– ліквідацію районних державних адміністрацій та передання їх функцій і повноважень відповідним районним радам (їх виконавчим комітетам);

* утворення виконавчих органів обласних, районних рад на базі структурних підрозділів відповідних місцевих державних адміністрацій;

* підвищення ролі органів самоорганізації населення у вирішенні питань, пов'язаних із наданням громадських послуг населенню;

* передання функцій і повноважень обласних державних адміністрацій у сфері соціально-економічного та культурного розвитку територій відповідним обласним радам (їх виконавчим комітетам);

* чіткий розподіл сфери компетенції та повноважень між органами місцевого самоврядування й органами виконавчої влади, а також органами місцевого самоврядування різного територіального рівня [4].

Проведення децентралізації в Україні пов'язана, як мінімум, з трьома обставинами. До них відносяться мінімальний розмір владних структур, спроможних успішно керувати суспільством, нові технічні можливості та зміна потреб людей, як виробників, так і споживачів. Це призвело до того, що деякі блага, пов'язані з функціями держави (із забезпеченням безпеки, наприклад), для одержання яких країни, регіони, області й провінції поєднувалися під владою центрального уряду, частково втратили своє призначення [2].

Децентралізація державного управління спроможна значною мірою знизити ступінь інтенсивності конфліктів. Сьогодні надмірна централізація влади в Україні призвела до появи дотаційних районів. Розвиток економіки в регіонах блокує централізація бюджету. Це велика проблема – коли кошти зароблені на місцях, забирають до головного бюджету, а потім визначають, скільки дати кожній області, незважаючи на те хто і скільки

перерахував податків до бюджету і які регіони потребують бюджетних трансферів і дотацій. Чим більше можливостей для мобільності та змін на всіх рівнях державного устрою, тим менше підстав для виникнення конфліктів, тому що можуть бути й альтернативні способи вирішення кризових ситуацій.

Конфлікти завжди виникали та будуть виникати у будь-якому суспільстві. Основною причиною зіткнення інтересів між центром та периферією є недостатній рівень або відсутність необхідного консенсусу. Але чим гнучкіше, динамічніше суспільство, тим нижче ступінь інтенсивності конфлікту.

Література:

1. Децентралізація державної влади, раціоналізація влади органів місцевого самоврядування як складові адміністративної реформи / Л. Р. Наливайко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/Okt/11_Naliv.php
2. ПЕТРЕНКО Оксана Станіславівна. Проблеми децентралізації в умовах реформування публічного управління України / О. С. Петренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10pospuu.pdf>
3. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: навчальний посібник для посадовців місцевих та регіональних органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування / В.А. Пронін. – Київ: ПРООН/МПВСР. – 2007. – 269 с.
4. Молодцов Олександр Володимирович. «Децентралізація» та «глибока децентралізація»: співвідношення понять у контексті сьогодення / О. В. Молодцов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2015_1/18.pdf